

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Мариана Димитрова Арнаудова-Жекова, д.м., Катедра по психиатрия и медицинска психология, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” –гр. Варна, на основание на заповед на Ректора № Р-109-217/ 25.05.2022г. и протокол от заседание на Научно жури № 1/ 06.06.2022 г.

Относно: Дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор” на тема: *„Приложение на скринингова методика при изследването на пациенти, употребяващи алкохол в клинична популация”* по област на висше образование 7."Здравеопазване и спорт" по професионално направление 7.1 "Медицина" и научна специалност „Психиатрия “ към МУ -Варна.

Дисертант: Светла Милчева Борисова– докторант на самостоятелна подготовка

Настоящото становище е изготвено съобразно изискванията на Закона за развитие на Академичния състав в република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ-Варна.

Биографични данни и професионални данни за докторанта

Д-р Светла Милчева Борисова е завършила медицина през 2002г. в Медицински университет-Варна. Придобила е специалност психиатрия през 2012г. От 2019г. до 2022г. е докторант в Катедрата по психиатрия и медицинска психология към МУ-Варна. Работи като лекар-ординатор от 2008г.до 2012г.във Втора психиатрична клиника на УМБАЛ "Св. Марина"ЕАД-Варна, впоследствие от 2013 до 2019г. като асистент- лекар в същата клиника. От 2019г. до 2022г. е докторант в Катедрата по психиатрия и медицинска психология към МУ-Варна.

Допълнителни квалификации: *Обучение на по проект “Да развиваме науката за мозъка, да стимулираме активно по-доброто лечение и да подобряваме психичното здраве“ – МУ Варна, катедра „Психиатрия и медицинска психология” – 13.01.2012 - 15.01.2012 г.;Обучение в рамките на ECNP Mini-Symposium – 10.02.2012 г.;Обучение по проблематика “Когнитивни нарушения при психичните разстройства“- МУ Варна, катедра „Психиатрия и медицинска психология” –*

26.01.2013г.; Обучение в рамките на конференция на "Колегиум Частна Психиатрия" -21- 23.03.2013 г.; Обучение в рамките на годишна Конференция на Българската Психиатрична Асоциация -18 – 20.10.2013 г.; Postgraduate school in CNS-16-17.05.14- Истанбул, Турция.; Humphrey Fellowship Program 2017-2018, САЩ; RHAB 691 GR Counselling techniques class - Virginia Commonwealth University, САЩ; PSYC 671 GR Independent Readings and Research - Virginia Commonwealth University, САЩ ; SPSS Training, Virginia Commonwealth University, САЩ; Chief Resident Immersion Training, Boston, Boston Medical Center, 2018; Refining Reading, Writing and Critical thinking skills and Research Paper class -UC Davis, САЩ.

Има много добри компютърни умения. Владее освен английски и други чужди езици. Член на БЛС, БПА, NIDA, CPDD.

Актуалност и значимост на темата

Употребата на алкохол в категориите вредна употреба и зависимост несъмнено представлява значим проблем, мултифакториално обусловен, засягащ представители от различни възрасти, пол и социални слоеве на населението. Разширяването на възрастовия диапазон към младежка (дори пубертетна възраст) и късна възраст го нарежда сред най-разпространените психиатрични проблеми. Немалобройни са научните изследвания, оценяващи обективно природата им, осветляващи кои фактори допринасят за развитието и постоянството им.

Затова считам, че дисертационният труд на д-р Светла Милчева Борисова има не само теоретично, но и клинично, и практическо значение.

Структура на дисертационния труд

Структурата на дисертационния труд отговаря на изискванията, посочени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ – Варна. Текстът е написан на 166 стандартни страници и в него се включват 29 фигури, 45 таблици и библиография от 156 литературни източника, от които 16 са на кирилица и 140 на латиница. Обособени са следните раздели: въведение, литературен обзор (обсъждащ актуалността на проблематиката), цел, задачи, хипотези, методика, резултати от изследванията, обсъждане на резултатите, изводи, приноси и списък на използваната литература.

Въведение

Изтъква се значимостта на проблема за индивидите, семействата и за обществото като цяло. Подчертава се, че всеобхватността на проблема, високият процент на смъртност и редицата физиологични, психологични и социални последствия, създават потребност от активна превенция, включваща ранно откриване и навременни интервенции.

Литературен обзор

Литературният обзор е обширен, достатъчно информативен, но се нуждае от известно структуриране и центриране върху основната цел- валидизация на скрининговата методика AUDIT, служеща за идентифициране на случаите на вредна употреба на алкохол и алкохолна зависимост. Авторката представя данни за алкохолния проблем в световен и национален мащаб и същевременно ни убеждава в неговата значимост. Вредната употреба и зависимост се разглеждат като многопластово явление. Изтъква се, че алкохолът е един от най-често употребяваните ПАВ в световен мащаб, който има способност да предизвика зависимост, но легалната му употреба в по-голяма част от света му отрежда специално място сред групата от ПАВ със специфични за всяка страна регулации. Излага се доста подробно концепцията за стандартно питие. Представят се многообразни модели на консумация на алкохол в смисъла на умерен риск и висок риск и според различни класификации. Много място се отделя на процеса на засягане на мозъчни структури от употреба на алкохол до зависимост. Отделено е немалко място на влиянието на тревожността върху употребата на алкохол в пандемичен контекст и се извеждат ползи и вреди. Епидемиологичните аспекти за употребата на алкохол са представени в доклади на СЗО, проучвания и публикации в чужбина и у нас.

Последните десетина страници са посветени на Въпросници за оценка на употребата на алкохол, тъй като това е предметът на изследването. Представя се изчерпателно Въпросник за идентификация на разстройства, свързани с прием на алкохол-AUDIT, който е приложим както като самооценъчен, така и под формата на клинично интервю от специалист. Въпросникът е преведен на български език и

се използва, но не е валидиран и без да е потвърдена неговата скринингова стойност. Въпросникът включва 10 въпроса, групирани в 3 айтема. Резултатите се отчитат по точки с граница 8 точки, над която употребата е рискована. При попълване на въпросника се очертават следните групи- лица с високо рискована алкохолна консумация; лица с рискована алкохолна консумация; лица с вредна алкохолна консумация.

Друг въпросник, който се описва е въпросникът CAGE.

Литературният обзор завършва със значимостта на провеждания скрининг чрез Въпросник за идентификация на разстройства, свързани с прием на алкохол, (дължащи се на употреба на алкохол) и интервенции. Подчертава се, че валидизацията на въпросника би дала по-прецизен скрининг и сравнимост на резултатите със световни стандарти, по-точна оценка и насочени интервенции.

Цел

Валидизация на скрининговата методика AUDIT, която служи за установяване на състояния, свързани с употреба на алкохол-рискована, вредна употреба и зависимост.

Задачи

Основните етапи на изследването за постигане на поставената цел са разпределени като 2 отделни задачи.

1. Да се установи факторната структура на скрининговия инструмент за българската популация.
2. Да се осъществи анализ на външната и вътрешната валидност на въпросника, както и анализи за доказване на скрининговата стойност на въпросника спрямо други скринингови въпросници, установяващи състояния, свързани с употреба на алкохол.

Формулирани са също и **4 хипотези**, свързани с проверка на основната хипотеза, касаеща факторната структура на Въпросника.

Материал и методика

Участниците са разделени в две основни групи-основна (33 участника) и контролна (128). Използвани са 2 типа методи: за събиране на данни и статистически.

Използвани са скрининг/ въпросниците: Въпросник за идентификация на разстройства, свързани с прием на алкохол AUDIT, AUDIT-C, въпросник CAGE и въпросник за тревожност на Ч. Спилбъргър (Stait-Trait Anxiety Inventory)

За обработката на данните са използвани съвременни статистически анализи.

Резултати от изследванията

Докторантката показва много добро познаване на използваните методики и подробно обсъжда получените резултати с отчитане на тяхното значимо практическо приложение, което всъщност е и целта на дисертационния труд, и негово предимство, и които впоследствие обобщава в изводите, общо 10. Същевременно ги е съпоставила с данните от световната литература. Резултатите би могло да се подредят по-обобщено в тяхната логична последователност и систематизиране по тематика.

Като ограничение на изследването Докторантката коректно посочва, че то е насочено към валидизация на една методика- **Въпросник за идентификация на разстройства, свързани с прием на алкохол AUDIT**, съпоставена с другите, горепосочени, вероятно заради някои теоретични съображения. Обсъждат се и други проблеми и ограничения на научното изследване (времеви интервал, пандемична обстановка, малък брой изследвани лица само от област Варна) и др. Независимо от малкия брой включени лица в изследването, установените корелационни зависимости между тестовете за скрининг **AUDIT** и **CAGE** позволяват методиката **AUDIT** и (**AUDIT-C**) да бъде използвана за скрининг **на състояния на рискова, вредна употреба на алкохол и зависимост.**

По отношение на някои препоръки:

Изследваните лица са само от Варненска област и нямат представителност за страната.

Литературният обзор да бъде по-стегнат и центриран върху предмета и целта на изследването.

Представянето и обсъждането на резултатите да бъде по-структурирано и обобщаващо. Докторантката се разпростира много обстойно върху статистическото изследване като теория и резултати. Моето мнение, че трябва да бъде по-събрана

по отношение на представяне на информацията във всички части на научното изследване.

Приноси

Докторантката е открила 3 приноса- извеждане на психометричната характеристика на Въпросник за идентификация на разстройства, свързани с прием на алкохол- AUDIT; валидизация на методиката идентификационен тест за разстройства, свързани с прием на алкохол -AUDIT за българска популация; оценка на разпространението на рисковата и вредната употреба в разгледаната извадка при здрави лица

Обобщена оценка на дисертационния труд

Проучването е добре замислено и осъществено. Стилът на изложението би могъл да е по-стегнат. Има логическа връзка между отделните части на дисертацията. Дисертационният труд показва, че д-р Светла Милчева Борисова притежава задълбочени теоретични познания и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания. Авторефератът отговаря на изискванията и достатъчно точно отразява същността на текста на дисертацията. Публикациите по темата на дисертацията също отговарят на изискванията. Те са общо три и в една е първи автор.

Заклучение

Рецензираният дисертационен труд напълно отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в МУ-Варна. Затова с увереност му давам положителна оценка и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” по научна специалност „Психиатрия” на докторантката д-р Светла Милчева Борисова– докторант на самостоятелна подготовка.

23.06.2022 г.

Варна

Изготвил становището:

(проф. д-р М. Арnaudова, д.м)